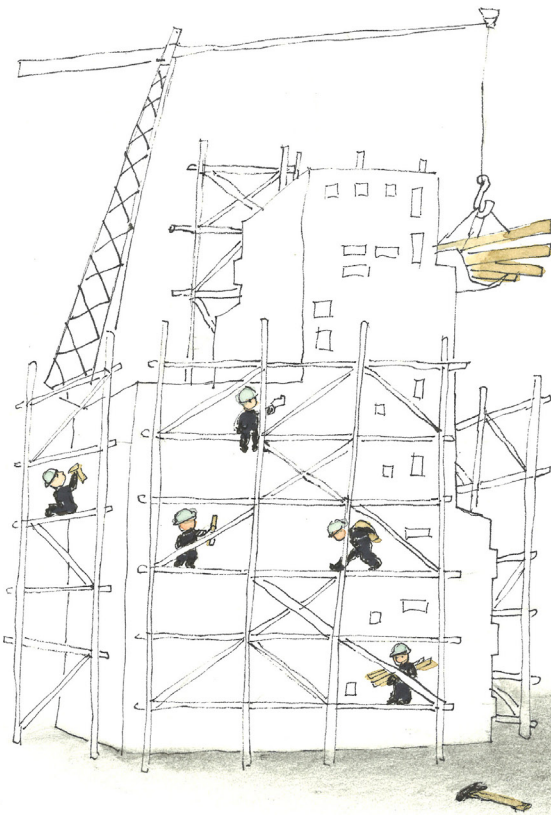

Hva kjennetegner menn og deres inntreden i vernepleieryrket?

– en studie av menns motivasjon og veier inn i utdanning og yrke

ILLUSTRASJON: Eldbjørg Ribe

Oddvar Hollup

Professor, Fakultet for Humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap, Institutt for kultur, religion og samfunnsfag ved Høgskolen i Sørøst-Norge
oddvar.hollup@usn.no

Fred Tore Henriksen

Høgskolelektor, Fakultet for helse- og sosialvitenskap, Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag ved Høgskolen i Sørøst-Norge

Carl C. Bachke

Dosent, Institutt for Psykososial Helse, Universitetet i Agder
carl.c.bachke@uia.no

Rekruttering av menn og deres veier inn i utdanning og vernepleieryrke påvirkes og bestemmes av sammensatte årsaker der indre og ytre motivasjon spiller inn. Eksponering for praksisfeltet som følge av arbeidserfaring som ufaglært, nærhet til brukere, samt påvirkning fra betydningsfulle andre som mødre, søsken og kamerater er viktige forhold som forklarer menns inntreden. De fleste menn er gift, har familie og tar vernepleierutdanning i voksen alder, som sitt andre utdannings- og yrkesvalg. Felles for mange av dem er en livssituasjon der uforutsette hendelser, brudd og endringer midt i livet har resultert i omskolering på grunn av helseplager, omstilling i arbeidsmarked og eksistensielle forhold knyttet til arbeidsmiljø og verdier. På bakgrunn av deres livserfaringer og tilknytning til «helse- og sosialfamilier», blir utsikt til sikker jobb og mange arbeidsmuligheter som vernepleier en viktig motivasjon som forklarer deres inntreden i utdanning og yrke.

Formålet med denne artikkelen er å fremkaffe kunnskap om hva som påvirker rekruttering av menn til vernepleieryrket og sammenligne den med andre helse- og sosialfaglige profesjonsyrker. Det er gjort flere studier av menn i sykepleie (Bakken, 2001; Svare, 2009, Leseth & Solbrække, 2013) og sosialt arbeid (Sommerseth, 2008; Svendsen, 2009, Bruknaap & Alsaker, 2013) og menn i omsorgsyrker i nordiske land (Nielsen, 2011). Mange av disse studiene har vært opptatt av å forstå og forklare fraværet av menn i «kvinneyrker» og hvorfor så få menn velger profesjonsyrker innen helse, sosial og oppvekst. Det finnes derimot få studier av menn i vernepleie, et yrke der det har vært en betydelig andel menn

både i utdanning og praksisfelt. I studien av menns rekruttering til vernepleieryrket har vi derfor valgt å ikke diskutere hvorfor menn er så få og kan betraktes som atypiske, en minoritet i helse- og sosialfaglige profesjonsyrker. Vi har lagt mer vekt på å beskrive og diskutere hvilke forhold som er med på å bestemme menns inntreden i vernepleierens tjenesteområder og utdanning. Det handler ikke bare om indre og ytre motivasjonsfaktorer som begrunner valg av utdanning og yrke, men også hvilke omstendigheter som brakte dem inn i yrket – det vil si deres veier inn i praksisfeltet. Et annet formål er å belyse noen felles sosiale kjennetegn ved menn i vernepleieryrket og deres sosiale miljø som er med på å forklare rekrutteringen. Dataene som denne artikkelen bygger på,

har sitt utspring i et FoU-samarbeid mellom vernepleierutdanningene i Telemark og Agder. Problemstillingen var:

Hvilke forhold påvirker menns inntreden i vernepleieryrket og utdanning?

I dagens helse- og sosialpolitiske kontekst står man overfor mange utfordringer for å dekke behovet for et tilstrekkelig antall kvalifiserte profesjonsutøvere. Økende levealder innebærer at mange vil leve lenger med ulike livsstilssykdommer, kroniske lidelser og reduserte funksjonsevner (Gjertsen & Olsen, 2012). Nye utfordringer kommer av omfattende helse- og sosialpolitiske reformer og lovverk som stiller krav om økt kvalitet på tjenestene og bedre ivaretagelse av brukernes rettigheter. Gapet øker mellom behov og etterspørsel etter tjenester og antallet tjenesteytere i helse- og sosialtjenestene (St.meld. nr. 25, 2006). Kvalitet i tjenestene og fokus på individuelle behov blir hyppigere gjenstand for en offentlig diskurs og oppmerksomhet i mediene. Flere studier har påpekt at menn er og kan utgjøre en viktig ressurs som arbeidskraft innen helse og sosiale tjenester (Svare, 2009; Gjertsen & Olsen, 2012). Dette begrunnes ut fra de spesielle utfordringene og behovene i tjenestene, samt ønsket om å rekruttere fra et større mangfold i befolkningen. Det er en stor andel ufaglærte i kommunale tjenester, og særlig innenfor tjenestoområdet for utviklingshemmede finnes det fle-

re menn. Derfor blir kunnskap om hvilke forhold som påvirker menns inntreden i vernepleie interessant og viktig for å imøtekomme ambisjonen om økt mangfold i rekrutteringen av tjenestutøvere og utviklingen av et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked.

Lav andel menn i profesjonsyrker innen helse, sosial og oppvekst

Flere studier har som nevnt fokusert på den beskjedne andelen menn innen helse, sosial og oppvekst og i yrker som vanligvis betegnes som kvinneyrker. Dette er blant annet basert på kjennetegn ved yrkesutøvelsen, kjønns sammensetningen, verdier, status, inntekt og forhold som knyttes til kjønn og oppfatninger av kvinnelighet og maskulinitet (Svare, 2009; Nielsen, 2011; Leseth & Solbrække, 2013). Det er fortsatt utfordringer med å rekruttere og beholde menn i helse- og sosialfaglige yrker. I følge rapporten «Menn i omsorgsyrker» (Gjertsen & Olsen, 2012) utgjorde menn 15 prosent av de ansatte i ulike stillingskategorier innen helse-, pleie- og omsorgsyrkene i fem storbykommuner, mens andelen var 10 prosent på landsbasis. Menn utgjør ca. 20 prosent av yrkesaktive medlemmer av FO (Fellesorganisasjonen for Barnevernspedagoger, Sosionomer, Vernepleiere og Velferdsvitere) hvor vernepleierne andel utgjør en tredjedel av medlemmene. Menns andel av tilhørende utdanninger har vært tilsvarende beskjeden, men vernepleierne skiller seg noe ut.

Tabell 1: Prosentvis fordeling av ferdige mannlige kandidater i perioden 2010-2015 for utvalgte helse-/ sosialutdanninger og førskolelærer på bachelornivå ved statlige høyskoler.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt
Førskolelærer	10,0	9,1	12	10,7	10,9	13,2	11
Barnevern	12,6	15,2	14,3	14,8	16,8	16,0	15
Sosionom	15,9	12,9	14,8	12,9	13,3	13,2	13,8
Sykepleie	9,6	8,9	8,7	9,3	10,5	9,6	9,4
Vernepleie	19,5	18,7	21,4	21,6	18,7	19,6	20

Kilde: (<http://dbh.nsd.uib.no/>).

Sammenligner man de ulike profesjonsutdanningene, fremgår det at vernepleie har den største andelen menn. Det ligger imidlertid regionale variasjoner bak landsgjennomsnittet på 20 prosent for perioden 2004-2014, for eksempel utgjorde menns andel av studenter på deltidsutdanningen i vernepleie i Telemark ca. 25 prosent i perioden 2005-2015. Rekrutteringen av menn til helse-, sosial- og oppvekstyrker har vist en relativt liten men stabil utvikling i Norge, sammenlignet med en mer beskjeden andel menn i omsorgsyrker i noen andre nordiske land (Nielsen, 2011).

Menns plass og rolle i vernepleieryrkets opprinnelsehistorie

På slutten av 1950-tallet tok overlege og barnepsykiater Ole B. Munch initiativet til en pleieskole ved Emma Hjorths hjem for åndssvake. Han så behovet for et kvalifisert personale for å bedre livssituasjonen og omsorgen for utviklingshemmede (Horndalen, 2001). Utdanningen var tiltenkt «vernepersonale» som jobbet innen sentralinstitusjonen og rekrutterte mange ufaglærte. Det var fem menn i det første elevkullet med 20 elever (Horndalen, 2001). Den første vernepleierutdanningen ble 3-årig fra 1963 og de fire første vernepleieskolene ble etablert på sentralinstitusjoner før 1980. Rekrutteringen besto fortsatt av ufaglærte ansatte, deriblant flere menn (Grimstad, 1986).

Vernepleieryrkets historie, egenart og opprinnelse skiller seg fra andre profesjonsyrker innen helse- og sosial på flere måter, blant annet ved at den har rekruttert en høyere andel menn til utdanning og praksisfelt. Vernepleie er et relativt ungt fag med kort opprinnelsehistorie og tradisjoner knyttet til yrkesutøvelse på institusjoner for mennesker med psykisk utviklingshemming. Vernepleieryrket som egen spesialisert profesjonsutdanning og profesjonsutøvelse vokste opp nedenfra, utfra behovene på sentralinstitusjonene. Ufaglærte menn var spesielt etterspurt i arbeidet med psykisk utviklingshemmede og psykisk syke på lukkede eller skjermede avdelinger. Her baserte praksisen seg i stor grad på oppbevaring

og bruk av makt og tvang, kontroll, medisiner og disiplinering av mennesker med avvik fra det normale. Det var en klar påvirkning fra «voktertradisjonen» (custodianism) som hadde likhetstrekk med maskuline arbeidsoppgaver og roller tillagt psykiatriske sykepleiere og fengselsbetjenter (prison warden or guard) (Simpson, 2005).

På tilsvarende måte som kvinnelige egenskaper spilte i konstruksjonen av sykepleieryrket (Bakken, 2001; Svare, 2009) fikk egenskaper knyttet til oppfatninger av det maskuline sin plass i vernepleieryrket, noe som kan forklare rekrutteringen av menn. Brukernes kjennetegn og behov var bakgrunnen for at barnepsykiater Ole B. Munch fant nødvendig å starte en egen vernepleierutdanning, og ikke bare basere seg på fag fra sykepleietradisjonen. Munch skal ha uttalt at «Enkelte av institusjonsbeboerne var utagerende og tunge å jobbe med, derfor ønsket vi flere menn inn i omsorgen» (Messel, 2013:42). Å håndtere utfordrende atferd ble forbundet med fysisk styrke, noe som bidro til en verdsetting av maskuline egenskaper og påvirket rekruttering av menn i vernepleie og psykiatri (Sommersteth, 2008).

Tidligere undersøkelser av vernepleieres yrkes- og arbeidsfelt (Grimstad, 1986; Pedersen, 2002; Johansen, 2011) har påpekt en utvikling i retning av større aldersspredning og høyere gjennomsnittsalder blant vernepleierne. Utdanningene rekrutterer nå flere i aldersgruppen 30-40 år og over, mens det er færre søkere under 30 år enn tidligere. På 1970 og -80-tallet var det en relativt større andel unge studenter enn nå som hadde vernepleie som sitt første utdannings- og yrkesvalg (Grimstad, 1986). Materielle insentiver den gang (bolig på institusjonen, fri kost og elevlønn) var attraktivt for mange unge og påvirket rekrutteringen. I tillegg skapte den offentlige meningsdiskurs i samtiden om tjenestene til mennesker med psykisk utviklingshemming og selve organiseringen av institusjonene et betydelig samfunnsengasjement. Dette hadde appell til mange unge mennesker som var opptatt av politiske og idealistiske strømninger. De sosialfaglige profesjonsutdanningene ble påvirket av en radikaliserings

med andre ideologiske perspektiver og fagkritikk i denne perioden (Messel, 2013).

Selv om andelen menn i vernepleieryrket ble redusert fra 37 prosent på 1980-tallet (Grimstad, 1986) til 20 prosent de siste ti-årene (Pedersen, 2002; Johansen, 2011) utgjør menn fortsatt en betydelig andel i vernepleierutdanning og yrkesfelt. Menns rolle og plass i vernepleieryrket og -utdanning har imidlertid større betydning i historisk sammenheng enn hva den numeriske andelen tilsier, ettersom initiativet til å starte vernepleierutdanning og et eget forbund for yrkesgruppen kom fra menn (Messel, 2013).

Tidligere forskning og teoretiske perspektiver

En større del av forskningen på rekruttering til helse- og sosialfaglige utdanninger og -yrker har fokusert på betydningen av ulike motivasjonsfaktorer for valg av utdanning og yrke (Jensen & Fossetøl, 2005; Rognstad, 2006; Dæhlen & Abrahamsen, 2008). Forskningen har basert seg på en form for dualisme, en todeling hvor faktorene ble plassert i to atskilte kategorier: ytre og indre jobbverdier. Motivasjon påvirket av ytre jobbverdier refererer til en atferdsrettet drivkraft mot ytre belønningsformer som inntekt, karriere og status. Indre jobbverdier reflekteres av et større fokus på ikke-materielle motiver, og legger vekt på meningen med arbeidet, personlig interesse, moralsk eller ideologisk overbevisning og noe man har stor glede av (Marini, Fan, Finley & Beutel, 1996). Det er imidlertid blitt mer vanlig å se på kompleksiteten av motivasjonsfaktorer og kombinasjonen av indre og ytre jobbverdier (Dæhlen & Abrahamsen, 2008), snarere enn å betrakte disse som binære kontraster og gjensidig utelukkende, der noen faktorer gis forrang framfor andre.

Det å kunne være betydningsfull og hjelpe andre, som kjennetegner en altruistisk tilnærming og indre jobbverdi, blir ofte trukket frem som sentrale verdier for profesjonsutøvere, særlig innen sykepleie og sosialt arbeid. Denne relasjonsorienteringen har vært en del av profesjonenes selvforståelse og sosialisering av kjønnsroller, knyttet til forventninger i samfunnet og del av omsorgsretorikken i fagene. Flere stu-

dier har imidlertid pekt på markante endringer i studenters motivasjon for valg av helse- og sosialfaglige utdanninger med økende fokus på selvrealisering, individualisme og det å forfølge egne behov og interesser, i tråd med kjennetegn i moderniteten (Jensen & Aamodt, 2002; Rognstad, 2006; Tveit, 2008). Funn i disse studiene peker på at dagens studenter synes å ha mer pragmatiske motivasjoner for sine yrkesvalg. De legger større vekt på hva yrkene kan tilby dem i form av personlig utvikling, spenning og utfordringer, og hva de anser som mer forenlig med sider av deres personlighet (Jensen & Fossetøl, 2005). Det kan se ut til at det er endring mot større fokus på ytre jobbverdier. Dæhlen og Abrahamsen (2008) hevder at hensyn til egen nytte ikke alltid trenger å gå på bekostning av den altruistiske andreorienteringen, de kan kombineres og ses på som to sider av samme sak. Samtidig synes motivasjonen knyttet til indre og ytre jobbverdier for valg av utdanning og yrke å være i stadig endring, avhengig av kjønn, alder og livsfase. Dette har stor relevans for studiet av voksne menn og deres veier inn i vernepleieryrket og utdanning.

Studien av menns rekruttering til vernepleieryrket har en induktiv tilnærming, snarere enn et deterministisk utgangspunkt hvor man differensierer mellom indre og ytre jobbverdier og kobler det sammen med kjønnsroller. Hva som utgjør viktige forutsetninger og omstendigheter for menns inntreden i vernepleieryrket må oppdages empirisk. Studien fokuserer på kombinasjonen av personlige og sosiale motivasjoner sett på bakgrunn av den betydning omgivelsene og deres livssituasjon spiller, samt transformasjoner i yrkeskarriere og sosialt miljø. Andre studier har forklart menns inntreden og posisjon i kvinnekonsentrerte yrker som uttrykk for en form for sosial mobilitet innen et kjønnsdelt arbeidsmarked og relatert til sosial klasse, og ikke bare hvordan de håndterer maskulin identitet (Lupton, 2006).

Internasjonale studier av menn i såkalte kvinneyrker (utradisjonelle yrker for menn) (Williams & Villemez, 1993; Simpson, 2005) har klassifisert menn i tre ulike kategorier; for det første som «Seekers» – de som aktivt og bevisst søkte seg til et kvinneyrke, for

det andre som «Finders» – de som ved tilfeldigheter kom til å befinne seg i yrket og havnet der mens de var på utkikk etter andre jobber, og for det tredje som «Settlers» – de som slår seg til ro i disse yrkene etter å ha prøvd andre yrker, vært misfornøyde eller vært nødt til å endre yrke. De tre ulike kategoriene er noe overlappende og ble konstruert på basis av noen felles og dominerende kjennetegn ved menns veier inn i yrkene, deres motivasjoner og preferanser for valg av utdanning og yrke. Funn i studien av menn i tradisjonelle yrker som sykepleiere, barneskolelærere, frisører og sekretærer antydte at flertallet av mennene passet til kategorien «finders». De endte opp i yrket ved tilfeldigheter enten på grunn av tilgangen på jobbmulighet eller av andre pragmatiske grunner (Williams & Villemez, 1993). En slik kategorisering kan imidlertid lett lede til idealtyper og overse det faktum at folk velger yrke utfra en kombinasjon av flere forhold og ikke av en og samme årsak.

Metodisk tilnærming og beskrivelse av utvalget

Den metodiske fremgangsmåten har bestått av halvstrukturerte kvalitative intervjuer med 40 menn. Utvalget er basert på strategisk utvalgsprosedyre delvis ved hjelp av snøball-metoden (der informanter foreslår nye informanter) og hvor kjennskap til utdanningene og årskullene gav grunnlag for rekrutteringen av respondenter. Kriterier for utvalgelse har tilstrebet en god variasjon basert på alder, utdanningssted, kontakt med praksisfelt (veiledere og til-litsvalgte), tidligere yrkesbakgrunn og geografisk tilhørighet.

Utvalget besto av 28 vernepleiere med relativt lang yrkeserfaring og 12 vernepleierstudenter (siste år Bachelor), hovedsakelig fra Agder og Telemark. Aldersfordelingen varierte mellom 22 og 55 år, men utvalget har en relativt høy gjennomsnittsalder (39 år), og færre unge menn under 30 år. Mens mange av vernepleierstudentene fra Telemark er godt voksne menn som tok utdanningen som sitt andre utdannings- og yrkesvalg i en livsfase med familie og barn, er det flere yngre menn under 28 år fra Agder. Fire menn i utvalget hadde utenlandsk opprinnel-

se og migrasjonserfaring. Det er imidlertid svært få av mennene som tok vernepleierutdanningen rett etter videregående skole som sitt første utdanningsvalg. De fleste menn har tidligere arbeidserfaring fra mannsdominerte industri- og håndverksyrker eller en bakgrunn som ufaglærte og fagarbeidere i helse- og sosialtjenestene. Vernepleierne i utvalget arbeider innenfor tjenesteområdene for utviklingshemmede (13), psykisk helsearbeid (13), skole/pedagogisk virksomhet (4), og barne- og ungdomsinstitusjoner (4). Seks er studenter uten arbeid.

Alle intervjuene ble utført av forskerne med utgangspunkt i en tematisk inndelt intervjuguide, og varte mellom en og halvannen time. Datainnsamlingen ble foretatt i perioden 2013-2015. Intervjuene ble utført ved hjelp av taleoptak på respektive utdannings- og arbeidssteder, senere transkribert og anonymisert.

Prosjektet ble meldt til NSD og er utført i tråd med forskningsetiske retningslinjer om personvern: krav til informert samtykke, anonymitet og regler for innsamling og behandling av dataene. Nær kontakt med praksisfeltet og utdanningene utgjorde en viktig ressurs for å identifisere og rekruttere informanter, en utvalgsprosedyre med fordeler og ulemper. Nærhet til forsknings- og utdanningsfeltet, egen rolle, kjønn og status, samt lærer-student relasjon kan ha påvirket datainnsamling, analyse og fortolkning. Forskningseffekten ble redusert ved at noen intervjuer i Agder ble gjennomført med to intervjuere. Det ble også rekruttert åtte vernepleiere fra det sentrale Østlandet uten forutgående kjennskap. Datamaterialet er analysert ut fra kategoriene seekers/finders/settlers, basert på en fortolkning av deres sosiale bakgrunn og fortellinger om hvordan deres livsløp har preget deres inntreden i utdanning og yrke.

FUNN

Sosiale kjennetegn ved mennene

Nesten alle menn (90 prosent) har tidligere arbeidserfaring og yrker som: snekker, industriarbeider, bilmekaniker, gartner, ingeniør, postbetjent, salg og

service, maler, fengselsbetjent og militært befall, hvorav 13 var hjelpepleiere, helsefagarbeider og assistenter innen helse, sosial og oppvekst. I tillegg har nesten halvparten av mennene relevant praksiserfaring (mer enn 5 år) fra barne- og ungdomsinstitusjoner, bolig for utviklingshemmede og psykiatrisk institusjon, forut for vernepleierutdanningen.

Mennenes utdanningshistorikk viser to veier eller utdanningsløp forut for vernepleierutdanningen. Halvparten har 3-årig videregående skole og den andre halvparten har yrkesfaglige studieretninger med fagbrev, påbygging studiespesialisering og realkompetansevurdering. Et stort flertall (75 prosent) ble vernepleiere etter sitt andre utdannings- og yrkesvalg, men valg av vernepleie var ikke alltid tilsiktet. Noen søkte på flere profesjonsutdanninger (f.eks. ingeniør, sykepleier, barnevern), men det var vernepleie de kom inn på. Fire menn begynte på andre profesjonsutdanninger som de avbrøt av ulike årsaker, og fant senere veien til vernepleierutdanningen. Kun fire menn tok vernepleierutdanning etter videregående skole som sitt første utdannings- og yrkesvalg. Nesten halvparten av mennene fikk utdanningen delvis finansiert fra Nav på grunn av helseplager og arbeidsledighet.

De sosiale kjennetegnene ved mennene, deres yrkes- og utdanningsløp viser at de kan karakteriseres som «godt voksne» i mer enn en forstand. Flertallet av mennene har det til felles at de er gift/samboer og er fedre (familiefolk).

Foreldrenes yrkes- og utdanningsbakgrunn

Flertallet (75 prosent) av mennene har en forankring i sosiale miljøer hvor foreldrenes yrkesbakgrunn består av industriarbeid, håndverks- og serviceyrker og helsearbeid.

De fleste mennene i studien gjør en kompetansereise ved å ta bachelorutdanning på Høgskole/Universitet. 80 prosent av dem har fedre som hovedsakelig er industriarbeidere og håndverkere med fagbrev innen ulike yrkeskategorier. Seks har fedre med akademisk utdanningsbakgrunn og yrker som lege, forsker, ingeniør, journalist og lærer. Det er kun to

av fedrene som har helserelatert og ufaglært yrkesbakgrunn. Halvparten av mødrene har helserelaterte yrker, enten profesjonsyrke (7 sykepleiere), fagbrev eller er ufaglært. Ti av mødrene er hjemmearbeidende og 10 er yrkesaktive innen merkantile yrker, lærer og håndverker/kunstner, noen av dem med akademisk utdanningsbakgrunn. Fedrene er yrkesaktive bortsett fra to som er ikke-yrkesaktive (trygdede), mens 75 prosent av mødrene er yrkesaktive. Et stort flertall av fedrene jobber innen tradisjonelle mannsdominerte yrker mens halvparten av mødrene jobber innen helse- og sosialsektoren. Basert på utdanningsnivå og yrkesbakgrunn kan de fleste derfor sies å ha bakgrunn fra arbeiderklasse og lavere middelklasse.

Eksposering for helse- og sosialfaglige miljøer

Vel halvparten (55 prosent) av mennene har partner/ektefelle som jobber innen helse- og sosialfaglige yrker med bachelorutdanning eller fagbrev (3), hvorav åtte sykepleiere og fem vernepleiere. Noen har en ektefelle/samboer som jobber innenfor andre profesjonsyrker som lærer, barnehagelærer, bibliotekar og journalist. Yrkesbakgrunnen til ektefelle/samboer og mødrene viser en klar konsentrasjon innen helse- og omsorgstjenester i kommunal sektor. Seks menn har i tillegg erfaring med mennesker med utviklingshemning i nær familie (søsken), slekt eller nærmiljø. De fleste mennene (31) har 1-3 familiemedlemmer (mor/far, ektefelle/samboer, søsken) som jobber innenfor helse og sosialfaglige tjenesteområder.

Det at mennene har mange i nær familie som jobber innen tilsvarende tjenester, eksponerer dem for helse- og sosialfaglige miljøer på flere måter, derav betegnelsen «helse- og sosialfamilier».

Omstilling og endringsprosesser ved menns inntreden i vernepleieryrket

Mange av mennene har endret yrke og omskolert seg på grunn av helseplager, trafikkskade, arbeidsledighet, mistriivsel i tidligere arbeid og/eller ønske om annet arbeid. Det er ofte en kombinasjon av årsakssammenhenger hvor noen opplever valg av nytt yrke

som «påtvunget», andre som «frivillig», der ønske om et annet og mer meningsfullt arbeid står sentralt. Det er flere som har hatt manuelt og belastende arbeid i industri og håndverksyrker, noe som ikke lengre lot seg kombinere med endringer i deres fysiske helse. Få skiftet yrke og arbeid grunnet psykososiale forhold. Stabilitet i livet og ønske om et større mangfold av jobbmuligheter, sikker jobb og interesse for å jobbe med mennesker utgjorde noen av motivasjonene for endring i yrkes- og utdanningsvalg.

Omskolering i arbeidsliv på grunn av helserelaterte plager

13 menn har omskolert seg grunnet helseplager (for eksempel slitasjeskader, trafikkskader) og mottok arbeidsavklaringspenger fra NAV under deler av utdanningen.

Nils (53) hadde jobbet som buss- og langtransportsjåfør og selger i dekkbransjen i mange år da han fikk problemer med ryggen og ble sykemeldt. I påvente av operasjon ble det klart at han måtte omskolere seg og finne et annet yrke.

Birger (29) var utdannet tømrer og bygde hus i 5-6 år før han fikk problemer med ryggen og måtte finne et annet og mer passende yrke. Han forteller: «Uten støtte fra Nav hadde jeg sikkert ikke gått på høyskole».

Jørgen (33) hadde arbeidserfaring fra butikk, landbruk og Forsvaret. Han begynte på universitetsstudier, men ble senere utsatt for en alvorlig trafikkulykke. Som følge av skadene opplevde han en kaotisk livssituasjon og fikk tilbud om yrkesrettet rehabilitering. Han sier: «Det var tilfeldigheter og økonomisk støtte fra Nav som gjorde at det ble vernepleierutdanning».

Endring av yrke på eget initiativ og «eksistensielle kriser» midt i livet

Syv menn omskolerte seg og fant seg nytt yrke og utdanning grunnet livssituasjonen og «eksistensielle kriser» midt i livet. De ønsket å endre yrke for å få

meningsfylte arbeidsoppgaver, økt kompetanse og nye kvalifikasjoner.

Henning (50) jobbet som billakkerer til han var midt i 30-åra. Da 'møtte han veggen' og fant arbeidet meningsløst. Han forteller: «Jeg merket at jeg var mer sosialt anlagt enn det å skulle stå sånn alene dag etter dag, skjerma fra resten av omverden. Det kjente jeg ble helt feil». Gjennom en kamerat som var barnevernspedagog fikk han jobb som ufaglært på en institusjon for barn og unge, et arbeid han likte og følte seg hjemme i.

Atle (48) jobbet som ingeniør i databransjen i 8 år og mistrikkdes etterhvert på grunn av mye pendling og lite direkte kontakt med mennesker (kunder). Han satt mye inne og kodet data, et arbeid han ikke ville fortsette med. En kamerat oppfordret han til å jobbe innenfor tjenestoområdet for mennesker med psykisk utviklingshemning, et arbeid som ikke var ukjent da han jobbet som støttekontakt i mange år.

Omstillinger i arbeidslivet – oppsigelser og nedbemanning

Fem menn endte opp i vernepleieryrket som konsekvens av endringer og omstilling i arbeidsmarked, arbeidsledighet (oppsigelser) eller at kvalifikasjoner fra tidligere yrke/utdanning ikke ble godkjent og de måtte starte ny yrkeskarriere.

Oskar (52) var utdannet IT-tekniker og ble arbeidsledig etter konkurs i IT-bransjen i hovedstaden på 1990-tallet. Ustabiliteten i arbeidsmarkedet gjorde at han flyttet til hjembygda hvor han fikk tilbud om arbeid for trygd som vedlikeholdsarbeider på en institusjon for mennesker med psykisk utviklingshemning. Møte med brukere og jobben som vaktmester førte senere til fast jobb innenfor arbeidsopplæring for psykisk utviklingshemmede. Denne arbeidserfaringen gjorde at han ønsket å øke sin kompetanse gjennom vernepleierutdanningen.

Øyvind (31) fullførte ikke videregående sko-

le og begynte som postbetjent i hjembygda i en tid med omstilling og nedbemanning. Han ble overflødig i Posten og arbeidsledig, og måtte ta midlertidige vikariater som ufaglært på sykehjem og innen tjenester for psykisk utviklingshemmede. Ønske om fast jobb, kompetanseheving og kvalifisering, førte ham inn i vernepleierutdanningen, som del av et tilrettelagt tilbud i jobben.

Prøving og feiling i utdanning og arbeidsliv

Noen menns veier inn i vernepleieryrket bærer preg av tidligere erfaringer med prøving og feiling av flere yrkes- og utdanningsvalg – noe vi omtaler som 'sikk-sakk-veien'. De prøvde seg på forskjellige utdanninger og yrkespraksis som ble påbegynt, avbrutt og forble ufullstendige, som følge av ulike helseplager eller eksistensielle problemer. Behovet for fast jobb, sikker inntekt og stabilitet i livet førte dem inn i vernepleierutdanningen.

Daniel (28) har en broket livssituasjon som preget veien inn i vernepleierutdanningen. Han har to ulike yrkesfaglige studieretninger som ikke ble fullført. På grunn av lese- og skrivevansker samt avbrutt skolegang fikk han støtte fra Nav for å ta studiekompetanse og deler av vernepleierutdanningen. Samboeren stilte ham et krav om å fullføre utdanningen da de hadde kjøpt rekkehus og trengte økonomisk sikkerhet. Om veiene inn i vernepleieryrket sier han: «Jeg rotet til livet mitt så jeg holdt på å bli kastet ut av min samboer og barn. Fikk beskjed om å skjerpe meg, ellers var det slutt. Da hadde jeg ikke noe annet valg».

Olaf (49) jobbet i musikkbransjen i mange år men ustabil inntekt gjorde at han måtte kombinere dette med et serviceyrke. Det mobile serviceyrket ble ensformig, sesongbetont, gav få personlige utfordringer og var dessuten vanskelig å kombinere med familieliv. Gjennom oppdragene i jobben kom han i kontakt med brukere og fagfolk i boliger og institusjoner. Han forteller: «Opplevelsen av fellesskap

og kommunikasjonen med disse menneskene gjorde at jeg følte at dette var noe for meg».

Erfaring som ufaglært i praksisfeltet og nærhet til brukere

Mange av mennene (18 av 40) ble vernepleiere etter noen år som ufaglærte i praksisfeltet. Noen begynte i praksisfeltet kort tid etter videregående skole og utført militærtjeneste. Syv menn hadde andre yrker som de hoppet av og begynte som ufaglærte innen ulike tjenesteområder.

Simen (44) har mer enn 20 års erfaring som ufaglært innen tjenester for psykisk utviklingshemmede før vernepleierutdanningen. Han tok økonomi på videregående og handelsskole, men det fenget ikke hans interesser lenger. Det begynte med sommerjobb i en bolig for psykisk utviklingshemmede hvor en bror og mor jobbet. Hans yngre bror, som er psykisk utviklingshemmet, var en av beboerne der. Han forteller: «Mulighetene for fast jobb i kommunen virket trygt og viktig».

Svein (52) drev eget håndverksfirma i hjembygda, et liv preget av lange arbeidsdager med liten tid til familie og fritidsinteresser. Tilbud om ekstravakter på en institusjon utviklet seg til fast jobb og utdanning som helsefagarbeider. Tjenesteutøvelsen var ikke ukjent, etter som en bror var psykisk utviklingshemmet og hans mor jobbet i samme tjenesteområdet. Etter flere år i kommunale tjenester fikk han tilbud om vernepleierutdanning gjennom opptak på realkompetansevurdering. «Uten tilretteleggingen gjennom jobben hadde det ikke blitt noe av», forteller han.

For 15 av mennene ble nærhet til brukere viktig for valget av vernepleieryrket. Ofte var det møte med bruker i nær familie, gjennom vennskap eller støttekontakt, yrkespraksis og via fagfolk, og egen omsorgserfaring med syke og/eller funksjonshemmede.

Halvparten av mennene vektlegger aktiv påvirkning og oppmuntring til sitt utdannings- og yrkes-

valg fra mødre, ektefelle, søsken og venner, som selv jobber innenfor helse- og sosiale tjenester.

Kjell (43) fullførte en ingeniørutdanning, men gav opp tanken på en yrkeskarriere her. Under studiet jobbet han som sommervikar med psykisk utviklingshemmede, noe han likte godt. Moren tok ofte med seg brukere hjem fra institusjonen hvor hun jobbet, et møte som gjorde sterkt inntrykk. Etter ingeniørutdanningen begynte han å jobbe som ufaglært i tjenesteområdet for mennesker med psykisk utviklingshemning og senere tok han vernepleierutdanning. Kona er også vernepleier og tok utdanningen før han.

Per (29) jobber som vernepleier innenfor psykisk helsearbeid. Han tok yrkesfaglig studieretning for å bli gartner. Senere ble det folkehøgskole og et år med påbygging studiespesialisering. Det var møtet med en venninne med funksjonshemming og påvirkning fra mor som brakte ham inn i vernepleierutdanningen. Han ønsket å bidra med noe overfor mennesker som «stilte litt svakt».

De ovennevnte fortellingene viser noen felles trekk ved mennenes inntreden i utdanning og yrke, der betydningen av tidligere praksiserfaring, nærhet til brukere, påvirkning fra betydningsfulle andre og tilhørighet til «helse- og sosialfamilier» har vært vesentlig for valg av vernepleieryrket. De fleste har opplevd omstillings- og endringsprosesser i arbeidsliv, helse og familieliv hvor betydningen av trygg jobb og sikker inntekt fikk ny mening for deres andre utdannings- og yrkesvalg.

Analyse og diskusjon

Den vanligste rekrutteringsveien inn i vernepleieryrket for disse mennene skyldtes «frivillig eller påtvungen» omskolering på grunn av eksistensielle «kriser» midt i livet, helseplager og omstillinger i arbeidsmarkedet. Omskolering og støtte fra Nav for å endre utdanning og yrke er ikke et nytt fenomen. Grimstad hevdet (Embla, 2003) at høyere gjennomsnittsalder hos vernepleierne de siste årene kunne ha sammen-

heng med at flere tar utdanningen som del av et attføringsopplegg. Rekruttering av menn som fremtidige helsefagarbeidere (såkalte helserekutter i prosjektet Menn i helse) (Gjertsen & Olsen, 2012) ble etterhvert vanlig blant voksne menn med bakgrunn fra industri, håndverks- og serviceyrker, og som var i yrkesavklarings- eller attføringsløp hos Nav. Motivasjonen for å ta en helsefaglig utdanning var knyttet til deres behov for en sikker jobb ettersom de hadde opplevd utrygghet som følge av nedbemanning og omorganiseringer i privat sektor.

Betydningen av fast jobb og stabil inntekt ble en viktig motivasjon for menns inntreden i vernepleieryrket. Det gjaldt spesielt dem som hadde opplevd store endrings- og omstillingsprosesser i utdanning og arbeidsmarked, kombinert med eksistensielle utfordringer og kriser midt i livet. Vernepleieryrket ble forbundet med et mangfold av jobbmuligheter hvor det var stort behov for og etterspørsel etter deres helse- og sosialfaglige kompetanse i kommunale tjenester, med trygge og forutsigbare rammer (fast jobb, hel stilling, turnus, fleksibilitet og autonomi i yrkesutøvelsen). Derfor fremsto vernepleieryrket som et rasjonelt («attraktivt») valg i lys av deres sosiale bakgrunn og livshistorie.

Mennenes motivasjon påvirkes av deres nåværende livsfase med familie og barn, ansvar og forpliktelser, samt endringer i tidligere arbeids- og livserfaringer. Dette forklarer en større vektlegging av ytre jobbverdier, som er i samsvar med funn i andre studier av motivasjon for valg av sosialt arbeid. Fossetøl & Jensen skriver: «at praktiske motiver, knyttet til jobbsikkerhet og det å sikre et balansert liv med tid til familie og venner, veier tungt. Det samme gjør mulighetene for jobbvariasjon og for arbeid i andre land» (2005:21).

Til sammenligning med andre studier av rekruttering til sykepleie og sosialt arbeid (Jensen & Aamodt, 2002; Rognstad, 2006), hvor halvparten av studentene hadde denne utdanningen som første prioritet, var det relativt få menn som hadde vernepleie som første utdannings- og yrkesvalg. Derimot var det et stort flertall av mennene som tok vernepleierutdan-

ningen som sitt andre utdannings- og yrkesvalg, noe som delvis forklarer den relativt høye gjennomsnittsalderen. Mange studenter oppgav at valg av sykepleie og sosialt arbeid var bestemt allerede i barndommen eller ungdomsårene (Jensen & Aamodt, 2002). Dette har sammenheng med den sterke posisjonen altruistiske jobbverdier tradisjonelt har hatt i valg av disse utdanningene hvor ønsket om å hjelpe andre, gjøre noe godt og være til nytte for andre ble viktig. Andre studier av menn i sosialt arbeid (Svendsen, 2009; Bruknapp & Alsaker, 2013) påpeker også betydningen av indre motivasjon av ideologisk og idealistisk karakter, særlig blant de unge med sitt første utdannings- og yrkesvalg.

Studiene av menn i sosialt arbeid (Svendsen, 2009; Bruknapp & Alsaker, 2013) som baserer seg på et lite og skjevt utvalg, konkluderer med at egen erfaring med en barndom preget av vanskelig oppvekst (vold og rus, fravær av fedre) kan ha påvirket menns inntreden i sosialt arbeid. Til forskjell viser denne studien av menns inntreden i vernepleieryrket at kun to av 40 menn oppgir klienterfaring og en broket oppvekst som en av årsakene til valg av utdanning og yrke. En forklaringstype som antyder en mulig sammenkobling mellom vanskelig barndom/oppvekst og utviklingen av bestemte personlighetstrekk, er lite holdbar og relevant for menns motivasjon og veier inn i vernepleieryrket.

Sykepleie og sosialt arbeid har tradisjonelt vært mer kvinnedominert enn vernepleie (Messel, 2013), hvor forventninger om idealistiske motivasjoner har hatt en mer utpreget plass i utdanning og profesjonsutøvelse. Disse motivasjonene er mer fraværende som forklaring på menns inntreden i vernepleieryrket, der «omsorg for» erstattes av «samhandling med» brukerne. Nesten ingen av mennene i utvalget gav uttrykk for at en ideologisk motivasjon av politisk eller religiøs art eller idealistisk orientering var utslagsgivende for deres valg og veier inn i vernepleierutdanning og yrke. Samtidig var det få som søkte seg bevisst til vernepleierutdanning i ung alder, eller som tidlig ønsket å bli vernepleier, noe som kjennetegner kategorien «seekers» (Williams & Villemez,

1993). Mennenes veier inn i vernepleieryrket er dynamiske og mangfoldige, noe som gjør det vanskelig og lite fruktbart å skulle plassere dem i entydige kategorier. Imidlertid har de fleste menn noen sosiale kjennetegn og erfaringer med veier inn i vernepleieryrket som samsvarer bedre med kategorien «settlers» (Williams & Villemez, 1993), det vil si de som omsider ender opp i yrket og slår seg til ro der i godt voksen alder, etter først ha prøvd andre utdanninger og yrker.

I andre studier av motivasjon for å velge helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger, argumenteres det for at ytre jobbverdier har en viss forrang blant menn, mens indre jobbverdier forbundet med det å hjelpe andre og interesse for å gjøre noe for andre var mer utbredt hos kvinner (Boughn, 2001; Romem & Anson, 2005). På denne måten blir slike konstruksjoner av helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger kjønnnet. I tillegg til slike kjønnede forskjeller er det også en tendens til at menn og kvinner velger slike yrker av samme grunn og interesse. Hvorvidt kvinner har andre motivasjoner for valg av vernepleieryrket som skiller seg kvalitativt fra menns, er interessant og relevant, men ligger utenfor formålet med denne artikkelen.

Hollup (2012) har studert hvilke faktorer som bestemte valg av sykepleierutdanningen blant menn og kvinner på Mauritius. Han har argumentert for at det var liten oppmerksomhet om indre jobbverdier, men større vektlegging på pragmatiske og materielle sider ved yrket, som jobbsikkerhet, god inntekt og status, lønn under utdanning, og muligheter for internasjonal migrasjon. Dette hadde sammenheng med at det hovedsakelig var folk med arbeiderklassebakgrunn som ble rekruttert til yrket og betraktet dette som en form for sosial mobilitet. Ikke bare var andelen menn i sykepleieryrket betydelig (ca. 50 prosent), men yrket ble betraktet som en hvilken som helst annen jobb i det offentlige, ikke forbundet med kvinners arbeid og omsorg. Det var konstruert på andre kulturelle og sosioøkonomiske forutsetninger som sto i kontrast til altruistiske jobbverdier, kvinnelighet og omsorg – verdier som sykepleie i den vest-

lige, industrialiserte delen av Europa og Nord-Amerika ble konstruert rundt (Bakken, 2001; Boughn, 2001).

Betydningen av tidligere yrkeserfaring som ufaglært, møte med brukere og rollen til betydningsfulle andre representerer viktig motivasjon for rekruttering av menn til vernepleieryrket. Denne eksponering for praksisfeltet (egen arbeidserfaring, gjennom familie og sosiale nettverk) har også vært viktige motiver for menns inntreden i sosialt arbeid (Svendsen, 2009) og sykepleie (Romem & Ansom, 2005; Svare, 2009). En studie av studenter i sykepleie og sosialt arbeid (Jensen & Aamodt, 2002) viste at 25 prosent hadde erfaring fra praksisfeltet innen helse og sosiale tjenester. Erfaring fra praksisfeltet var imidlertid enda mer utbredt og typisk for vernepleierne i denne studien (ca. 50 prosent). Dette kan forklare at svært få menn gav uttrykk for å oppleve praksissjokk i sine møter med brukere og tjenesteområdene under og etter studiene. Praksiserfaring forut for utdanningen utgjør en kontinuitet av den historiske vernepleietradisjonen med bruk av mange ufaglærte i tjenesteområdene. I tillegg er arbeidsfeltet «åpent», det vil si at det stilles færre formelle krav til kvalifikasjoner og kompetanse for å kunne begynne å jobbe der, sammenlignet med andre helse- og sosialfaglige profesjonsyrker.

Den rolle betydningsfulle personer spiller og tilhørigheten til «helse- og sosialfamilier» utgjør viktig motivasjon som forklarer deres inntreden i vernepleie. Tilsvarende betydning er delvis til stede også innen sykepleie og sosialt arbeid (Svare, 2009; Svendsen, 2009). I en studie av åtte vernepleiere, som tok videreutdanning i psykisk helsearbeid, hadde flere menn tidligere yrkeserfaring fra tradisjonelle mannsyrker (Henriksen, 2004). Veiene inn i pleie- og omsorgstjenesten hos de åtte vernepleierne var preget av uforutsette hendelser, brudd og diskontinuitet i livet, dels på grunn av attføring, oppsigelse og nedbemanning i arbeidslivet. Et fellestrekk ved dem var at mennesker som sto dem nær, hadde stor betydning for endringer i yrkeskarriere. Nære personer som foreldre, ektefelle/samboer, venner, og andre

profesjonsutøvere (arbeidskollegaer) støttet opp om de nye karrierevalgene. Overgangen til arbeid innen pleie og omsorg opplevdes som en god erfaring for de fleste. Ny og annen utdanning ble betraktet som veien til et mer meningsfullt liv. Studien av 40 menn i vernepleie bekrefter rollen til betydningsfulle andre samt den innvirkning ytre omstendigheter og erfaringer spiller i konstruksjonen av egne liv. Dette er også i samsvar med Simpsons (2005) studie av menn i utradisjonelle yrker (helse og oppvekst), hvor hun understreker at et avgjørende element i valg av nytt og annet yrke er om menns opplevelser av sin daglige arbeidssituasjon stemmer overens med deres verdier og selvbilde.

Studier av menn i sosialt arbeid (Svendsen, 2009) og kommunale helsetjenester (Gjertsen & Olsen, 2012), konkluderte med at ønske om bedre lønn og status ble lagt bort til fordel for andre motivasjonsfaktorer, som verdien av å hjelpe andre og interesse for å jobbe med mennesker. Gjertsen & Olsen (2012) skriver at for de ufaglærte mennenes valg av et fremtidig arbeid i kommunale helsetjenester var de viktigste forholdene: godt arbeidsmiljø (trivsel), sikker jobb (trygg arbeidsplass) og egenskaper ved yrkesutøvelsen, som det å gjøre noe betydningsfullt for andre mennesker. Dette viser at ytre motivasjonsfaktorer som egennytte (sikker jobb, godt arbeidsmiljø), og indre motivasjon (være betydningsfull for andre), ikke nødvendigvis må stå i motsetning til hverandre.

Menn i vernepleieryrket, som denne artikkelen handler om, mente at lønnsnivået i offentlig sektor ville kunne påvirke rekrutteringen av menn negativt, samtidig som de gav uttrykk for at det ikke var på grunn av lønnsnivået de valgte yrket. Selv om lønnsnivået ble betraktet som relativt lavt, var de fleste godt fornøyd med familiens samlede inntekt hvor to voksne hadde fulle stillinger ofte innen helse, sosial eller oppvekst. Med ekstrajobb i helger og ferier (overtid) og innenfor andre tjenesteområder kunne vernepleierne oppnå en god inntekt til å greie sine forpliktelser. Mange hadde erfaring med omskolering og hadde tjent mer i sine tidligere yrker. Nå

var det viktigere med sikker jobb og mange jobbmuligheter, noe som utgjorde en sentral motivasjonsfaktor sett i lys av deres erfaringer med endringer i utdannings- og yrkesløp.

Avslutning

Menns inntreden i vernepleieryrket viser at veiene inn i utdanning og yrke preges av sammensatte forhold hvor omstendigheter ved deres sosiale miljø, tilfældigheter, muligheter, endringer (transformasjoner), brudd og diskontinuitet påvirker deres valg og motivasjon over tid. Noe bestemmes av livsfase, andre av ytre forhold de har lite kontroll med, og noe bestemmes av endringer og responser på disse. Omstillinger i arbeidsliv og endringer i egen helse påvirker deres valg av ny utdanning og yrke. At det ble nettopp vernepleie kan tilskrives betydningen av tidligere arbeidserfaring fra tjenesteområdet, eksponeringen for «helse- og sosialfamilier» og den rolle betydningsfulle andre (kamerat, mor eller søsken som jobbet i praksisfeltet) spilte når det kom til råd og anbefaling.

Arbeidserfaring fra tjenesteområdene og møte med brukere på ulike arenaer ble en viktig motivasjon for mennenes vei inn i utdanning og vernepleieryrket. Mulighetene for å kombinere arbeid, utdanning og familieliv var svært viktig for de fleste, og bidro til å forklare hvorfor de pragmatiske sidene ved vernepleieryrket fremstår som attraktive, gitt deres

livssituasjon og fremtidige tilpasning i et endret arbeidsmarked.

Studien av menns inntreden i vernepleie, deres mangfoldige motivasjoner og omstendigheter rundt veiene inn i utdanning og yrke, viste at ikke alle menn kom inn i tjenesteområdene av en og samme grunn – de utgjør ingen homogen gruppe. Det er sammensatte og komplekse årsaksforhold, bestående av individuelle valgmuligheter og strukturelle rammebetingelser. De fleste mennene endret yrke på grunn av uforutsette brudd, hendelser og diskontinuitet i livet. Det skyldtes endringer i arbeidsforhold og egen helse (belastningsskader, trafikkskade, psyko-sosiale forhold) som utløser rettigheter hos Nav. Andre endret yrke ut fra eksistensielle forhold (mening og verdier) knyttet til arbeidsmiljø og trivsel i tidligere yrker.

Det er ikke et spørsmål om enten indre eller ytre motivasjonsfaktorer som påvirker menns valg, men hvordan disse kombineres, ses i sammenheng med og endres med livsfase. Det er de omstendigheter og livssituasjoner menn befinner seg i som forklarer deres inntreden i vernepleieryrket og utdanning. Det som er felles for de fleste menns inntreden i vernepleieryrket er deres forankring i praksisfelt, nærhet til bruker og tilhørigheten til «helse- og sosialfamilier». Deres samlede erfaringsbakgrunn gjør at man kunne påstå at de ble vernepleiere snarere enn noe de valgte å bli.

SUMMARY

A complexity of circumstances influence men's entry into the profession of disability nursing. Most adult men have experience from industry, service occupations or as artisans, and unskilled health workers prior to their second education, which is part of a readjustment scheme supported by Nav. Exposure to health and social services by own practice experience, encounters with users, belonging to «health and social work-families» and the role of significant others, represent important conditions explaining men's entry. Change in occupation and education was often accompanied by unexpected disruptions and discontinuities in life related to unemployment, physical health problems and other circumstances of an existential nature. Given this background entry into the disability nursing profession which ensures steady job opportunities with a decent income became important.

Keywords: Men in Disability Nursing, recruitment, motivations, social characteristics, transformation.

REFERANSER

- Bakken, Runar** (2001) *Modermordet: om sykepleie, kjønn og kultur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Boughn, Susan** (2001) Why women and men choose nursing? *Nursing and Health Care Perspectives* 22 (1), 14-19.
- Bruknaap, Målfrid & Alsaker, Kjersti** (2013) Mannlige sosionomer: Barndommen styrer valget. *Fontene* 10/13.
- Dæhlen, Marianne & Abrahamsen, Bente** (2008). Velferdsstatens profesjoner: mellom altruisme og egen nytte. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 11 (3), 150-165.
- Embla** (2003) Vernepleiere – fornøyde og stabile arbeidstakere. *Embla* (1), 4-5.
- Grimstad, Jon Peder & Johansen, Karl-Johan** (1986). *Vernepleieren mellom utdanning, yrkesutøvelse og politikk*. Trondheim: Vernepleierhøgskolen i Sør-Trøndelag, Sluttrapport.
- Gjertsen, Hege & Olsen, Terje** (2012) *Menn i omsorgsyrker. Hvordan lykkes med å rekruttere og beholde menn i omsorgstjenesten?* Bodø: NF-rapport nr. 8/2012.
- Henriksen, Fred. T.** (2004) *Å lytte til vernepleierens livshistorie. Hvilke innflytelser har livshistorien på valg av yrke og utdanning?* Høgskolen i Akershus: Hovedfagsoppgave i Yrkespedagogikk.
- Hollup, Oddvar** (2012) Nurses in Mauritius motivated by extrinsic rewards; a qualitative study of factors determining recruitment and career choices. *International Journal of Nursing Studies*, 49 (10), 1291-1298.
- Horndalen, Bjørn** (2001). *Ideologi, fag og virkelighet. Vernepleierutdanningen gjennom 50 år*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jensen, Karen & Aamodt, Per Olaf** (2002) Moral motivation and the battle for students: the case of studies in nursing and social work in Norway. *Higher Education*, 44, 361-378.
- Jensen, Karen & Fossetøl, Bjørg** (2005) Et språk for de gode gjerninger? Om sosialarbeiderstudenter og deres motivasjon. *Nordisk Sosialt Arbeid*, 25 (1), 17-30.
- Johansen, Karl J.** (2011) *Vernepleierens utdanning og yrkesfelt*. Sluttrapport. Trondheim: Høgskolen i Sør-Trøndelag.
- Leseth, Anne & Solbrække, Kari N.** (Red). (2011) *Profesjon, kjønn og etnisitet*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Lupton, Ben** (2006) Explaining Men's Entry into Female-Concentrated Occupations: Issues of Masculinity and Social Class. *Gender, Work and Organization*, 13 (2), 103-128.
- Marini, Margareth M., Fan, Pi-Ling, Finley, Erica & Beutel, Ann M.** (1996) Gender and Job Values. *Sociology of Education*, vol. 69; 49-65.
- Messel, Jan** (2013). *I Velferdsstatens frontlinje. Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres historie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nielsen, Sten Bagøe** (Red). (2011). *Nordiske mænd til omsorgsarbejde. En forskningsbaseret erfaringsamling på initiativer til å rekruttere, uddanne og fastholde mænd efter finanskrisen*. Roskilde Universitetscenter, Center for Velfærd, Profession og Hverdagsliv.
- Pedersen, Kari Anne** (2002) *Vernepleiere, hvor er de?* Kandidatoppgave i Folkehelsevitenskap, Universitetet i Tromsø.
- Rognstad, May** (2006) *Nursing students' motivation and socialization*. PhD. Thesis University of Oslo.
- Romem, Pnina & Anson, Ofra** (2005) Israeli men in nursing: social and personal motives. *Journal of Nursing Management*, vol. 13 (2), 173-178.
- Simpson, Ruth** (2005) Men in Non-Traditional Occupations: Career Entry, career orientation and Experience of Role Strain. *Gender, Work and Organization*, vol. 12 (4).
- Sommerseth, Ruth** (2008) «Det trengs en sterk mann i ti minutter». Om kjønn og risikosituasjoner i psykisk helsearbeid. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 5 (1), 5-13.
- St.meld. nr. 25** (2006). *Mestring, muligheter og mening: framtidens omsorgsutfordringer*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Svare, Helge** (2009) *Menn i pleie og omsorg – brødre i hvitt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Svendsen, Thomas Solgård** (2009). *Hvilke motivasjonsfaktorer bruker mannlige sosialarbeidere for å starte og forbli på kvinnedominerte felt i sosialt arbeid?* En kvalitativ studie av mannlige sosialarbeidere i Norge. Universitetet i Stavanger: Masteroppgave i Sosialt arbeid, Institutt for Sosialfag.
- Tveit, Bodil** (2008) *Ny ungdom i gammelt yrke: en studie av sykepleiestudenters motivasjon og fagidentitet i møte med en tradisjonstung utdanning*. Oslo: PhD-avhandling ved Senter for Profesjonsstudier, HIOA.
- Williams, Susan & Villemez, Wayne J.** (1993) Seekers and Finders. Male Entry and Exit in Female-Dominated Jobs. I Williams, Christine. (Eds) (1993) *Doing «women's work»: men in nontraditional occupations*. Newsbury Park; CA: Sage.